

#470

OPERA FACULTATIS PHILOSOPHICAE
UNIVERSITATIS MASARYKIANAE

SPISY FILOZOFICKÉ FAKULTY
MASARYKOVY UNIVERZITY

muni
PRESS

Doklady raného náboženstva Churritov

v starovekom Urkeši

Tibor Sedláček

#470

FILOZOFICKÁ FAKULTA
MASARYKOVA UNIVERZITA

BRNO 2017

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Sedláček, Tibor

Doklady raného náboženstva Churritov v starovekom Urkeši / Tibor Sedláček. – Vydání první. – Brno : Masarykova univerzita, 2017. – 165 stran. – (Spisy Filozofické fakulty Masarykovy univerzity = Opera Facultatis philosophicæ Universitatis Masarykiana, ISSN 1211-3034 ; 470)

Anglické resumé

ISBN 978-80-210-8753-8

(=341.5) * 252 * 221-5 * 726.1/.6 * 25-23/-29 * 736 * 2-67 * 902:904 * 930.2 * (358) * (5-15) * (048.8)

- Churrité – dějiny
- churritské náboženství
- churritská mytologie
- rituály a obřady – Mezopotámie
- chrámy – Mezopotámie
- náboženská literatura – Mezopotámie
- glyptika – Mezopotámie
- náboženství a společnost – Mezopotámie
- archeologické nálezy – Blízký východ
- historické prameny – Blízký východ
- Urkeš (zaniklé město)
- monografie

25 - Náboženství, mytologie, kulty [5]

Recenzovali: prof. PhDr. Petr Charvát, DrSc. (Západočeská univerzita v Plzni)

prof. RNDr. Václav Blažek, CSc. (Masarykova univerzita)

Vyobrazenie na prednej strane obálky: Rituálny podzemný objekt na lokalite Tell Mózán (autor fotografia Kenneth Garrett).

© 2017 Tibor Sedláček

© 2017 Masarykova univerzita

ISBN 978-80-210-8753-8

ISBN 978-80-210-8754-5 (online : pdf)

ISSN 1211-3034

<https://doi.org/10.5817/CZ.MUNI.M210-8754-2017>

Obsah

ÚVOD	9
1 TEORETICKO-METODOLOGICKÉ VÝCHODISKÁ	13
1.1 Náboženstvo z archeologickej perspektívy: Identifikácia religiozity v materiálnej kultúre podľa Renfrewa a Hoddera	13
1.2 Interpretácia glyptiky: Motívy s religióznou tematikou	17
2 POZNÁMKY K POČIATKOM CHURRITOV NA STAROVEKOM PREDNOM VÝCHODE	20
2.1 Pôvod Churritov	20
2.2 Churriti pred staroakkadským obdobím	22
3 RÁMCOVÁ REKONŠTRUKCIA DEJÍN URKEŠA	26
3.1 Pramene	26
3.2 Tupkiš a Uknítum	27
3.3 Tar'am-Agade a neznámym <i>endan</i>	30
3.4 Išar-kínum	35
3.5 Šatar-mat a Atal-šen	36
3.6 Tiš-atal	38
3.7 Obdobie Ur III	39
3.8 Terru a Haziran	41
3.9 Postupný úpadok mesta	41
4 CHRÁM CHURRITSKÉHO BOHA (KUMARBIHO?)	43
4.1 Deskripcia chrámovej terasy	43
4.2 Leví text	45
4.3 Sámarrská tabuľka	49
5 CHTONICKÁ CHARAKTERISTIKA KUMARBIHO V CHURRITSKEJ MYTOLÓGII	52
5.1 Cyklus o Kumarbim	52
5.1.1 Spev o Kumarbim	54
5.1.2 Spev o bohovi LAMMA	57
5.1.3 Spev o Striebre	59
5.1.4 Spev o Chedammuovi	60
5.1.5 Spev o Ullikummim	62

6 PODZEMNÁ ŠTRUKTÚRA	66
6.1 Deskripcia štruktúry	66
6.2 Nálezový kontext	67
6.2.1 Zvieracie kosti	68
6.2.2 Artefakty	68
6.3 Štruktúra ako rituálny objekt	69
6.4 Využívanie rituálnych jám v churritsko-chetitskom kulte	71
6.4.1 Rituál I: KUB 7.41	72
6.4.2 Rituál II: KUB 15.31 ii 6–26	74
6.4.3 Rituál III: KBo 11.14 iii 6–10, 28–31	75
6.4.4 Rituál IV: 2Maštigga ii 44–54	75
6.4.5 Rituál V: KUB 17.28 i 1–24	76
6.4.6 Rituál VI: KUB 29.4 ii 3–8, 19–21	77
6.4.7 Rituál VII: KUB 55.45 + Bo 69/142 ii 1–23 s dupl. Bo 3916 + KUB 12.20 : 11–18	77
6.5 Spoločné znaky štruktúry s churritsko-chetitskými textami	78
6.6 Štruktúra ako súčasť sakrálneho komplexu a funkcia Nergala/Kumarbiho	84
7 SAKRÁLNY ASPEKT PANOVNÍCKEJ DYNASTIE	87
7.1 Etymológia termínu <i>endan</i>	87
7.2 Vybrané pečatné odtlačky urkešskej elity so sakrálnymi motívmi	89
7.2.1 Tupkišove odtlačky	89
7.2.2 Išar-kínumov odtlačok	92
7.2.3 Išar-beliho odtlačok	93
7.3 Urkešskí panovníci a deifikácia	94
8 GLYPTICKÉ RELIGIÓZNE MOTÍVY S AKKADSKÝMI VPLYVMI	99
8.1 Rituál obetovania býka	99
8.2 Motívy dynastického následníctva	101
8.3 „Zápasnícke scény“	104
8.4 Motív „etanovho“ typu	107
8.5 Dvojtvárny boh	111
8.6 Postava na vrchoch	113
9 KONCEPT CHURRITIZÁCIE A POKUS O JEHO APLIKOVANIE NA PRÍPAD URKEŠA	117
9.1 Churritizácia v Alalachu podľa von Dassowovej	117
9.2 Etnické hranice podľa Bartha	118
9.3 Koncept churritizácie v Urkeši	120

ZÁVERY	123
SUMMARY	126
Skratky a použité znaky pri prekladoch	130
Poznámka k pramenným textom	130
LITERATÚRA	131
Pramene	131
Sekundárna literatúra	133
Elektronické zdroje	149
OBRÁZKOVÁ PRÍLOHA	151

ÚVOD

Lokalita Tell Mázán, v staroveku Urkeš, je situovaná na území súčasnej Sýrie, v jej severovýchodnej časti, v regióne povodia rieky Chábúr (chábúrský región alebo tzv. Chábúrský trojuholník), a zároveň južne od východoanatólskych hôr pri hraniciach s Tureckom (obr. 1). Táto oblasť býva označovaná aj ako horná/severná Mezopotámia alebo Džazíra a v staroveku zasahovala aj na územia dnešného severného Iraku a juhovýchodného Turecka. Región bol zázemím pre viaceré mestá, ktoré sú v rôznej miere zdokumentované prameňmi. Najsevernejšie časti Mezopotámie sa v dávnej minulosti vyznačovali relativne priaznivejším podnebím a vyššia miera dažďových zrážok (200–600 milimetrov) umožňovala, na rozdiel od južnejších oblastí, poľnohospodársku obživu, nie až tak závislú na irigačných systémoch (pozri Akkermans a Schwartz 2003: 5–6). Oblasť bola kľúčová aj z hľadiska obchodných ciest spájajúcich sever, ktorý bol bohatý na rôzne nerasty či iné komodity. Mesto Urkeš, pričom v niektorých historických etapách by sme pravdepodobne mohli hovoriť aj o mestskom štáte, tu bolo signifikantným politickým a náboženským centrom, ktoré bolo dokonca rešpektované staroakkadským politickým celkom. V polovici 3. tisícročia pred n. l. sa rozprestieralo na ploche 130 hektárov a svoj najväčší geopolitický a zdá sa, že aj kultúrny rozmach zaznamenalo v poslednej štvrtine 3. tisícročia pred n. l., čo spadá do obdobia tzv. druhej mestskej revolúcie v Sýrii (pozri Akkermans a Schwartz 2003: 233–287). Práve z tohto obdobia pochádzajú najdôležitejšie pramenné doklady pomáhajúce vytvoriť si obraz o historických, kultúrnych, a teda aj náboženských pomeroch mesta.

Už v roku 1934 začal na tomto mieste prvé čiastočné prieskumy Max Mallowan, manžel populárnej spisovateľky Agathy Christie. Predpokladal, že ide o starorímske nálezisko, a preto si zvolil za cieľ výskumu južnejšie situovaný Tell Čagar Bázár (Buccellati a Kelly-Buccellati 1997a: 60; pozri Buccellati a Kelly-Buccellati 1988:

21–23). O päť dekád neskôr, v roku 1984, začali dlhodobý archeologický výskum manželia Giorgio Buccellati a Marilyn Kellyová-Buccellatiová so svojím tímom.¹ To, čo tušili tesne pred zahájením výskumu, sa neskôr naplnilo a Tell Mózán bol nakoniec úspešne identifikovaný so starovekým Urkešom (pozri Buccellati a Kelly-Buccellati 1995b), ktorý bol dovtedy známy len prostredníctvom zmienok v niekoľkých písomných prameňoch. Počas jednotlivých výskumných sezón odhalila lokalita mnohé nálezy, ako napr. mestské múry, súkromné obydlia, hroby (pozri Buccellati a Kelly-Buccellati 1988; 2005; Buccellati 1998) a samozrejmosťou je evidovaná keramika (pozri Buccellati a Kelly-Buccellati 1988: 65–67; 2000: 167–183; 2005: 41; 2008; 2014: 446–448, 450–453; Kelly-Buccellati 2010a; v tlači; Kelly-Buccellati a Omar 2004–2005; Recht 2014b). Náboženskú situáciu v Urkeši ozrejmuje aj niekoľko významných objavov, ktoré sú predmetom nasledujúcich strán. Svetlo sveta uzrel napr. jeden z najväčších sýrsko-mezopotámskych palácov (označený ako „AP“) (pozri Buccellati a Kelly-Buccellati 1997b: 89–91; 2000; 2001b; 2001c; 2002a: 127–129; 2004: 14–19; Buccellati 1998: 20–28; 2005) a monumentálna podzemná štruktúra (pozri Buccellati a Kelly-Buccellati 2001c; 2004: 20–30, 36–39; 2005: 37–38; Kelly-Buccellati 2002; 2005a; Collins 2004; Sedláček 2012) patriaca medzi najbizarnejšie objekty na lokalite. Obsahovala viaceré kosti zvierat a artefakty, nie náhodou bola situovaná hneď vedľa paláca a s najväčšou pravdepodobnosťou sa využívala na rituálne účely. Ďalším objektom oplývajúcim veľkolepostou boli pozostatky chrámovej terasy, resp. chrámu (označený ako „BA“) (pozri Kelly-Buccellati 1990: 125–129; 2013: 159–161; Buccellati a Kelly-Buccellati 1995a: 390–391; 2005: 31–32, 35–37; 2009; 2014; Buccellati 1998: 18–20, 28–29; 2010b; Buccellati, F. 2010), ktorý už v staroveku z diaľky pútalo pozornosť, keď vyčnieval ponad okolity horizont. Samostatnú kategóriu nájdeného inventára tvorí glyptika, primárne pečatné odtlačky (pozri Buccellati a Kelly-Buccellati 1988: 67–81; 1995–1996; 1996; 1997b: 80–89; 2001a: 20–23; 2001b; 2001c: 69–71; 2002a: 129–132; 2002b; 2005: 39–40; Kelly-Buccellati 1996; 1998: 41–50; 2001: 47–55; 2005b; 2010b) pochádzajúce v prvom rade z územia paláca, prípadne z oblasti pri mestskom mure.

Buccellati a Kellyová-Buccellatiová (pozri Buccellati a Kelly-Buccellati 1988; 2001a: 24–25; 2007; 2009: 66–67; Buccellati 1999: 242–250; 2005: 4–6; 2010a; 2013; Kelly-Buccellati 2004; 2005b) vo viacerých svojich publikáciách zdôrazňujú churritské prvky v Urkeši a upozorňujú na churritský charakter mesta. Medzi kultúrne prvky klasifikované ako churritské patrí najmä onomastická evidencia, panovnícky titul či pisárska tradícia. Písomné pramene obsahujúce churritský jazyk doložené z Urkeša alebo referujúce o Urkeši, sú v súčasnosti najstaršími známymi prameňmi v tomto jazyku. Texty z Tell Mózánu, vrátane textov v akkadskom jazyku, predstavujú zároveň najsevernejšie doloženú epigrafiku v klinovom písme v 3.

1 Ich publikáčná prvotina z výskumu mapuje prvé dve sezóny (pozri Buccellati a Kelly-Buccellati 1988). K oficiálnej internetovej stránke výskumného projektu pozri <<http://www.urkesh.org>>.

tisícročí pred n. l. (Milano et al. 1991: 6; Buccellati 2003: 45–46), čo poukazuje na rozšírenie juhomezopotámskej pisárskej tradície.

Za najpodstatnejšie časti urkešskej religiozity je možné považovať chrám, podzemnú štruktúru a glyptické motívy. Ide o objavy, ktoré boli doposiaľ diskutované vo viacerých štúdiach, či už podrobnejšie alebo okrajovo (pozri vyššie). Avšak vo svojej kompletnej a prepojenej podobe, ako i vzhľadom na všetky dostupné dáta, religiozita v Urkeši nebola doteraz predmetom bádania, hádam len s jednou menšou výnimkou (pozri Buccellati a Kelly-Buccellati 2005). Nálezy z Tell Mázánu a ich zasadenie do celkového historického a kultúrneho kontextu starovekého Predného východu je prínosom pre porozumenie religiozity a kultúry všeobecne nielen v tomto meste, ale i v širšom regionálnom kontexte. Urkeš bez pochýb ponúka mnohé odpovede a v súčasnosti je najjednejším zdrojom poznania najranejších dejín a náboženstva Churritov. Zámerom predloženej monografie je, na základe doteraz učinených poznatkov, zmapovať materiálnu kultúru a písomné pramene spojené s touto severochábúrskou lokalitou a rozšíriť súčasné hypotézy a závery, ale taktiež predložiť nové, ktoré, so všetkou skromnosťou, majú za cieľ prispieť k rekonštrukcii náboženského obrazu mesta. Odpovede, ktoré vzídu, budú vyplývať z dvoch nasledujúcich klúčových výskumných otázok:

- Prostredníctvom ktorých znakov v materiálnej kultúre z Tell Mázánu je možné identifikovať religiozitu?
- Ktoré prvky tejto religiozity, aj na základe písomných prameňov, môžu byť podľa súčasných poznatkov klasifikované ako churritské?

Predmetom riešenia budú aj čiastočné výskumné otázky, ktoré budú formou záverov zodpovedané priebežne v jednotlivých kapitolách:

- Bol chrám v Urkeši zasvätený churritskému bohovi Kumarbimu?
- Na základe akých dokladov je možné konštatovať, že Kumarbi disponoval chtonickou charakteristikou?
- Ktoré dátá dosvedčujú, že podzemná štruktúra v Urkeši plnila funkciu rituálneho objektu využívanejho pre komunikáciu s podsvetím?
- Ktoré konkrétnne prvky v materiálnej kultúre a písomných prameňoch poukazujú na sakrálny aspekt miestnej panovníckej dynastie? Mohli byť vládcovia deifikovaní už počas svojho výkonu funkcie?
- Ktoré ikonografické prvky na glyptike sú akkadskej a ktoré lokálnej proveniencie?
- Ktoré ikonografické prvky v tomto materiáli poukazujú na religiózne pozadie a s ktorými konkrétnymi motívmi môžu byť asociované?

Úvodná časť (kapitola 1) tvorí teoreticko-metodologický základ, od ktorého sa odvíja postup riešenia. Pozostáva z predstavenia teoretických východísk archeológie náboženstva a skúmania glyptiky. V nasledujúcej kapitole (kapitola 2) sú v stručnejšej podobe prezentované závery k proveniencii Churritov a ich situovaniu na starovekom Prednom východe už pred staroakkadským obdobím, čo je

Úvod

podstatné obzvlášť vo vzťahu k Urkešu. Samostatný úsek (kapitola 3) je venovaný podrobnej rekonštrukcii dejín mesta, i keď v rámcovej podobe, a to z dôvodu nedostatočnej pramennej základne. Ďalšia časť (kapitola 4) už mapuje chrám a dva významné dedikačné texty. Následne jedna z pasáží (kapitola 5) predstavuje, na základe mytologických prameňov, Kumarbiho ako churritského boha chtonického typu. Obsah a funkcia podzemnej štruktúry vo vzťahu k neskorším churritsko-chebitským textom sú riešené v ďalšom okruhu (kapitola 6). Táto kapitola zároveň poďáva aj obraz o predpokladanom sakrálnom komplexe v Urkeši, pozostávajúcim z viacerých zložiek. Na základe pečatných odtlačkov a možnosti titulu je zrejmé, že úrad miestnych panovníkov bol legitimizovaný prostredníctvom sakrálneho konceptu, čomu sa venuje nasledujúca pasáž (kapitola 7). Na tomto mieste je otvorená aj problematika deifikácie urkešských vládcov. Predposledná časť (kapitola 8) si dala za cieľ preskúmať ikonografické motívy na glyptike. Pozornosť je zameraná na akkadské vplyvy a synkretické tendencie týchto vplyvov s lokálnymi tradíciami. Posledná časť (kapitola 9) je pokusom o načrtnutie kultúrno-historických procesov, ktoré sa mohli podpísť pod churritizáciu, resp. churritský charakter Urkeša. Záver je venovaný sumarizovaniu vyššie uvedeného, s dôrazom na sledované ciele a hypotézy.

* * *

Predložená publikácia vychádza po čiastočnej úprave z mojej dizertačnej práce, ktorá bola pod názvom *Religiozita v Urkeši: Segment raného náboženstva Churritov* obhájená v roku 2016 na Ústave religionistiky Filozofickej fakulty Masarykovej univerzity v Brne.

SUMMARY

Evidence of the Early Religion of the Hurrians in Ancient Urkesh

Discoveries from Tell Mozan in north-eastern Syria and their place in the overall historical and cultural context of the ancient Near East make an important contribution towards understanding religiosity and culture in general, not only in this city, but also in a wider regional context. Without a doubt, Urkesh offers many answers and is currently the most comprehensive source of knowledge about the earliest history and religion of the Hurrians. The intention of the present publication is to map the material culture and written sources associated with this location according to the findings made so far, expound on current hypotheses and conclusions, and posit new ones that, with all due modesty, seek to contribute to the reconstruction of the religious image of the city. The answers that will emerge will be derived from two key research questions:

- What features of the material culture from Tell Mozan can be used to identify religiosity?
- Which elements of this religiosity, also considering written sources, can be classified as Hurrian according to current knowledge?

The first section of the first chapter, “Theoretical and Methodological Starting Points”, provides a theoretical framework based on the work of Colin Renfrew and Ian Hodder. Renfrew, a proponent of cognitive-processual archaeology, presented 16 archaeological indicators of ritual as a tool for identifying religion in material culture. Ian Hodder, conversely, represents post-processual archaeology and places emphasis on a context-based and interpretive approach.

The second part of the introductory chapter includes the theoretical and methodological procedure for examining the Urkesh glyptic from a religious and

mythological perspective. Emphasis is placed on the contextual perspective of iconographic elements and the meanings of symbolic representations in a cultural context. Texts or images on Akkadian seals are used to analyse and interpret the glyptic, with analogues expected in specific mythological compositions.

The second chapter, “Remarks on the Beginnings of the Hurrians in the Ancient Near East”, is focused on the origins of the Hurrians, with most scholars promoting the Transcaucasus region in this respect, which appears to be the most appropriate explanation. However, it is important to note that dissenting opinions do exist. Another important objective of the chapter is the presentation of arguments in favour of the earlier arrival of the Hurrian population in the ancient Near East prior to the Old Akkadian period. Discoveries from Tell Mozan are evidence of this.

The third chapter, “Framework Reconstruction of the History of Urkesh”, maps the history of this Hurrian city on the basis of available written sources and the chronological order of documented rulers and other persons from the royal court. The sources attest that Urkesh held a prominent position in the Khabur region in the last quarter of the third millennium B.C. and an alliance, sealed by a dynastic marriage, likely existed between Urkesh and Akkad during the reign of the Old Akkadian ruler Naram-Sin. Urkesh began progressively to decline on many fronts beginning from the start of the second millennium B.C.

The fourth chapter, “Temple of the Hurrian God [of Kumarbi?]”, describes a temple from the mid-third millennium B.C., with origins dating back to an earlier period. Renfrew’s indicators of ritual are used to demonstrate the religious function of this structure. The so-called Lion text is closely related to the temple and provides the oldest continuous written source in Hurrian, dated to the 21st century B.C. This text is focused on the dedication of a temple structure in Urkesh to the god Nergal and also mentions other deities. Five arguments are made, ending with the hypothesis that in this text the scribes wrote the name of the Hurrian god Kumarbi with the logogram for Nergal. Such a scribal practice in the ancient Near East is commonly referred to as *interpretatio Akkadika*. Common chthonic/underworld traits are the primary reason for the assumed identification of Nergal and Kumarbi. In addition, Kumarbi certainly had a residence in Urkesh, which the mythology testifies.

Another text related to Urkesh is further examined, the so-called Samarra tablet, written in Akkadian, which also refers to the construction of a temple to Nergal. Other deities are also identified here. The site was likely the place referred to as Hawalum and in this case as well, Nergal could represent Kumarbi.

The objective of the fifth chapter, “Chthonic Characteristics of Kumarbi in Hurrian Mythology”, is to investigate Kumarbi’s specific chthonic/underworld traits and his familial line as presented by the Hurrian Kumarbi Cycle. The conclusions reached by Harry A. Hoffner represent the basis for this section, accord-

ing to which the gods Kumarbi and his arch-enemy Teshub are from opposite cosmological spheres, specifically chthonic and uranic. Even the gods and goddesses who appear in the cycle belong to one camp or the other, creating a kind of uranic-chthonic antagonism among the members of the pantheon. The cycle consisting of five mythological compositions is characteristic in that the individual descendants of Kumarbi try to take control of Kumarbi's genealogical line in each of the compositions. The storm god Teshub always wins in the end.

A monumental underground structure discovered in Urkesh is the subject of the sixth chapter, "The Underground Structure". It was constructed before the palace, in the immediate vicinity of its wall. A platform with stone drainage and an inlet is located near the wall. The skeletal remains of several animal species and various artefacts were discovered in the individual stratigraphic layers of the underground structure, which led scholars to believe that the structure represented a ritual site known as *āpi*. Records of rituals held there are from much later Hurro-Hittite texts. Their function was to initiate communication with the deities of the underworld to guarantee purification, protection, fertility, reassurance, reconciliation, or health. The indicators of ritual were applied in this case to determine the religious or ritual function of the underground structure.

After their presentation, these Hurro-Hittite rituals are related to the archaeological discoveries from the structure. Several concrete and specific common traits are identified in both types of sources, which permits the formulation of the hypothesis that the structure was used for *āpi*-rituals. On the basis of references in ritual texts, findings from the structure, and its location near the palace, it appears that the structure was a feature of the practices of the official (likely purification) cult in Urkesh, which involved the rulers or the local ruling dynasty.

The final portion of the chapter briefly directs attention to the close relationship between the underground structure, the platform (probably used for chthonic rituals), and the palace, complemented by the more distant temple; all the structures are connected by a ritual pathway. It is a chthonic sacral complex, which became a prominent feature in Urkesh. It could have included Kumarbi if one accepts the hypothesis that the temple was dedicated to Kumarbi, and some indications exist of Kumarbi's involvement in the later Hurro-Hittite rituals.

The seventh chapter, "The Sacral Aspect of the Ruling Dynasty", focuses on the Hurrian royal title of *endan* and its etymology. The term itself could be partially derived from the Hurrian word *eni* "god". Four seal impressions from Urkesh, belonging to two rulers and a person who likely held an official position, are analysed and interpreted in terms of iconography. The contents of the royal impressions testify to the sacral dimension of the royal office. They express the legitimacy of the office, including the rulers and princes, and the symbol of a lion connected to the local dynasty plays an important role here. On the basis of the discovery of the lion idol inside the temple, the Urkesh Lion text written upon

the two lion statues, and the lion symbol on the mentioned seals, the lion could hypothetically represent Kumarbi.

When considering the comparison of all four seal impressions, the etymology of the title of *endan*, and the existence of the tradition of deified rulers in Mesopotamia in the last quarter of the third millennium B.C., it remains an open question whether the rulers of Urkesh were similarly deified. However, on the basis of available evidence, it seems unlikely.

The eighth chapter, “Glyptic Religious Motifs with Akkadian Influences”, focuses on the glyptic discovered at Tell Mozan. Thematic and stylistic criteria are considered in its examination. The glyptic demonstrates elements of the local northern Syrian tradition and significant Akkadian influences. The depictions capture religious-mythological and political-ideological themes, from which multiple conclusions may be drawn.

The final, ninth chapter, “Concept of Hurrianization and its Application on Urkesh”, seeks to provide the framework of an explanation for the establishment and preservation of Hurrian cultural elements and Hurrian consciousness in the city. In this case, Fredrik Barth’s model based on ethnic boundaries and Eva von Dassow’s model involving the Hurrianization of Alalakh are applied to the situation in Urkesh. According to the proposed hypothesis, the Hurrian population was present in Urkesh prior to the Old Akkadian period, which is supported by the fact that the Khabur region was one of the oldest areas of Hurrian settlement. The spread and endurance of Hurrian elements in Urkesh was then the result of Hurrianization, which was supported by the ruling dynasty. There are indications that Urkesh could have contributed to the expansion of Hurrian traditions, which were preserved until later historical periods.

The final section contains a conclusion with a summary and a suggestion for the direction of future research. (1) To better understand the characteristics of ancient Urkesh, it would be appropriate to define a place for this important city in the overall cultural and geographical context of the Khabur region, i.e., the cities with which Urkesh was or could have been in contact. This involves centres such as Tell Leilan, Tell Brak, Tell Chuera, Tell Beydar, and others. A more thorough comparison of these cities with Urkesh at multiple levels could contribute to a better understanding of the broader context. (2) Hurrian consciousness and traditions were present in Urkesh in the third millennium B.C. and, therefore, it would be beneficial to determine how these elements from northern areas spread over time and space into other regions of the ancient Near East and what role Urkesh could have played in this scenario.

EDIČNÍ RADA MASARYKOVY UNIVERZITY

prof. MUDr. Martin Bareš, Ph.D. (předseda)
Ing. Radmila Droběnová, Ph.D.
Mgr. Tereza Fojtová
Mgr. Michaela Hanousková
doc. Mgr. Jana Horáková, Ph.D.
doc. PhDr. Mgr. Tomáš Janík, Ph.D.
doc. JUDr. Josef Kotásek, Ph.D.
doc. Mgr. et Mgr. Oldřich Krpec, Ph.D.
PhDr. Alena Mizerová (tajemnice)

doc. Ing. Petr Pirožek, Ph.D.
doc. RNDr. Lubomír Popelínský, Ph.D.
Mgr. Kateřina Sedláčková, Ph.D.
prof. RNDr. David Trunec, CSc.
doc. PhDr. Martin Vaculík, Ph.D.
prof. MUDr. Anna Vašků, CSc.
Mgr. Iva Zlatušková (místopředsedkyně)
doc. Mgr. Martin Zvonař, Ph.D.

EDIČNÍ RADA FILOZOFOICKÉ FAKULTY MASARYKOVY UNIVERZITY

prof. Mgr. Lukáš Fasora, Ph.D.
prof. PhDr. Jiří Hanuš, Ph.D.
doc. Mgr. Jana Horáková, Ph.D.
(předsedkyně)
doc. PhDr. Jana Chamonikolasová, Ph.D.
prof. Mgr. Libor Jan, Ph.D.
prof. PhDr. Jiří Kroupa, CSc.

prof. PhDr. Petr Kyloušek, CSc.
prof. Mgr. Jiří Macháček, Ph.D.
doc. Mgr. Katarina Petrovičová, Ph.D.
(tajemnice)
prof. PhDr. Ivo Pospíšil, DrSc.
prof. PhDr. BcA. Jiří Raclavský, Ph.D.

Doklady raného náboženstva Churritov v starovekom Urkeši

Tibor Sedláček

Vydala MASARYKOVA UNIVERZITA, Žerotínskovo nám. 617/9, 601 77 Brno
v edici **Spisy Filozofické fakulty Masarykovy univerzity** / číslo 470

Odpovědná redaktorka / doc. Mgr. Jana Horáková, Ph.D.

Výkonná redaktorka / doc. Mgr. Katarina Petrovičová, Ph.D.

Ediční referentka / Mgr. Vendula Hromádková

Grafická koncepce edice a návrh obálky / Mgr. Pavel Křepela

Sazba / Dan Šlosar

Vydání první / 2017

Náklad / 200 výtisků

Tisk a knihařské zpracování / Reprocentrum, a.s., Bezručova 29, 678 01 Blansko

ISBN 978-80-210-8753-8

ISBN 978-80-210-8754-5 (online : pdf)

ISSN 1211-3034

<https://doi.org/10.5817/CZ.MUNI.M210-8754-2017>

#470